



Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

11 martie 2020*

„Trimitere preliminară – Protecția consumatorilor – Directiva 93/13/CEE – Clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii – Contract de împrumut încheiat în monedă străină – Articolul 4 alineatul (1) – Luarea în considerare a tuturor celorlalte clauze ale contractului în vederea aprecierii caracterului abuziv al clauzei atacate – Articolul 6 alineatul (1) – Examinare din oficiu de către instanța națională a caracterului abuziv al clauzelor cuprinse în contract – Întindere”

În cauza C-511/17,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Fővárosi Törvényszék (Curtea din Budapesta-Capitală, Ungaria), prin decizia din 18 iulie 2017, primită de Curte la 21 august 2017, în procedura

Györgyné Lintner

împotriva

UniCredit Bank Hungary Zrt.,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din doamna A. Prechal (raportoare), președintă de cameră, domnul K. Lenaerts, președintele Curții, îndeplinind funcția de judecător al Camerei al treia, doamna L. S. Rossi și domnii J. Malenovský și F. Biltgen, judecători,

avocat general: domnul E. Tanchev,

grefier: doamna R. Șereș, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 19 septembrie 2019,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru UniCredit Bank Hungary Zrt., de Z. Lajer, de Á. Szőke și de J. Pettkó-Szandtner, ügyvédek;
- pentru guvernul maghiar, de M. Z. Fehér, în calitate de agent;
- pentru Comisia Europeană, de L. Havas și de N. Ruiz García, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 19 decembrie 2019,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: maghiara.

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 6 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între doamna Györgyné Lintner, pe de o parte, și UniCredit Bank Hungary Zrt. (denumită în continuare „UniCredit Bank”), pe de altă parte, în legătură cu caracterul abuziv al anumitor clauze cuprinse într-un contract de împrumut ipotecar încheiat în monedă străină.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Potrivit considerentului douăzeci și unu al Directivei 93/13:

„întrucât statele membre ar trebui să se asigure că nu se includ clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către un vânzător sau furnizor [a se citi «de către un profesionist»] și că, în cazul în care, cu toate acestea, se includ astfel de clauze, acestea nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să creeze obligații pentru părți prin acele clauze [a se citi «potrivit dispozițiilor sale»], în cazul în care poate continua să existe fără dispozițiile abuzive.”

- 4 Articolul 4 alineatul (1) din această directivă prevede:

„Fără să aducă atingere articolului 7, caracterul abuziv al unei clauze contractuale se apreciază luând în considerare natura bunurilor sau a serviciilor pentru care s-a încheiat contractul și raportându-se, în momentul încheierii contractului, la toate circumstanțele care însoțesc încheierea contractului și la toate clauzele contractului sau ale unui alt contract de care acesta depinde.”

- 5 Articolul 6 alineatul (1) din directiva menționată prevede:

„Statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un vânzător sau un furnizor [a se citi «de către un profesionist»], în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile prin aceste clauze, în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive.”

- 6 Articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 prevede:

„Statele membre se asigură că, în interesul consumatorilor și al concurenților, există mijloace adecvate și eficiente pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori [a se citi «de către profesioniști»].”

- 7 Articolul 8 din această directivă prevede:

„Statele membre pot adopta sau menține cele mai stricte dispoziții compatibile cu tratatul în domeniul reglementat de prezenta directivă, pentru a asigura consumatorului un nivel maxim de protecție.”

Dreptul maghiar

- 8 În temeiul articolului 3 alineatul 2 din Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Legea nr. III din 1952 privind Codul de procedură civilă), în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumită în continuare „Codul de procedură civilă”):

„Instanța, sub rezerva unei dispoziții legale contrare, este ținută de cererile și de argumentele juridice prezentate de părți. Instanța ia în considerare conținutul, iar nu denumirea formală a cererilor și a argumentelor formulate de părți. [...]”

- 9 Articolul 23 alineatul 1 din Codul de procedură civilă prevede:

„Sunt de competența instanței de comitat:

[...]

k) acțiunile care urmăresc constatarea nevalidității clauzelor contractuale abuzive;

[...]”

- 10 Articolul 73/A alineatul 1 din această lege prevede:

„Reprezentarea de către un avocat este obligatorie:

[...]

b) în cauzele care sunt de competența unei instanțe de comitat, în calitate de instanță de prim grad de jurisdicție, în toate etapele procedurii, precum și în cadrul apelului [...]”

- 11 Potrivit articolului 215 din Codul de procedură civilă:

„Decizia nu poate să depășească cererile formulate în cadrul acțiunii și în apărare. Această regulă se aplică și în ceea ce privește pretențiile accesorii cererilor principale (dobânzi, costuri etc.)”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 12 La 13 decembrie 2007, doamna Lintner a încheiat cu UniCredit Bank un contract de împrumut ipotecar în monedă străină. Acest contract conține anumite clauze care conferă UniCredit Bank dreptul de a modifica în mod unilateral contractul menționat.

- 13 La 18 iulie 2012, Fővárosi Törvényszék (Curtea din Budapesta-Capitală, Ungaria) a fost sesizată cu o acțiune introdusă de doamna Lintner, având ca obiect constatarea nevalidității, cu efect retroactiv, a clauzelor menționate, această acțiune întemeindu-se în special pe Directiva 93/13. Prin hotărârea pronunțată la 29 august 2013, instanța respectivă a respins acțiunea menționată.

- 14 Prin ordonanța din 1 aprilie 2014, Fővárosi Ítéltábla (Curtea Regională de Apel din Budapesta-Capitală, Ungaria) a anulat această hotărâre, în cadrul apelului formulat de doamna Lintner și a trimis cauza spre rejudecare la Fővárosi Törvényszék (Curtea din Budapesta-Capitală). Fővárosi Ítéltábla (Curtea Regională de Apel din Budapesta-Capitală) a amintit în această ordonanță că, în jurisprudența sa referitoare la Directiva 93/13, Curtea a evocat în mod sistematic principiul potrivit căruia instanța trebuie, în cauzele referitoare la contracte încheiate cu consumatorii, să examineze din oficiu caracterul abuziv al clauzelor cuprinse în aceste contracte. Ea a precizat în această privință că, pe baza interpretării sale date directivei menționate și jurisprudenței aferente, precum și dreptului național

- aplicabil, o aplicare eficientă a acestei directive nu este posibilă decât în cazul în care instanța națională examinează din oficiu întregul contract în litigiu. Ea a obligat astfel Fővárosi Törvényszék (Curtea din Budapesta-Capitală) să solicite reclamantei să declare dacă dorea să invoce caracterul abuziv al clauzelor vizate de ordonanța respectivă sau al altor clauze ale contractului care nu făceau obiectul acțiunii sale inițiale și dacă se considera obligată prin respectivul contract odată înlăturate clauzele în discuție.
- 15 Prin ordonanța din 7 decembrie 2015, Fővárosi Törvényszék (Curtea din Budapesta-Capitală), după ce a preluat examinarea cauzei, a pus capăt procedurii, pentru motivul că doamna Lintner nu a dat curs solicitării care îi fusese adresată, de a formula o cerere „de aplicare a consecințelor juridice ale nevalidității”, în conformitate cu o legislație ad-hoc privind contracte de împrumut încheiate în monedă străină precum cele în discuție în litigiul principal, adoptată în cursul anului 2014, ulterior încheierii contractelor de împrumut la care se referă. Această legislație cuprinde în special Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (Legea nr. XXXVIII din 2014 de reglementare a aspectelor specifice privind decizia pronunțată de Kúria [Curtea Supremă, Ungaria] în interesul unei interpretări uniforme a dispozițiilor de drept civil în materia contractelor de împrumut încheiate de instituțiile financiare cu consumatorii), și Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (Legea nr. XL din 2014 privind normele referitoare la lichidarea conturilor, la care face referire Legea nr. XXXVIII din 2014 de reglementare a aspectelor specifice privind decizia pronunțată de Kúria [Curtea Supremă] în interesul unei interpretări uniforme a dispozițiilor de drept civil în materia contractelor de împrumut încheiate de instituțiile de credit cu consumatorii, precum și a altor dispoziții, denumite în continuare „Legile DH1 și DH2”), care conțin dispoziții ce reglementează constatarea caracterului abuziv, precum și consecințele care trebuie desprinse din acesta cu privire la anumite clauze cuprinse în respectivele contracte, și anume cele referitoare, pe de o parte, la posibilitatea de a modifica în mod unilateral contractul și, pe de altă parte, la diferența dintre cursul de schimb la vânzare și cursul de schimb la cumpărare al monedei în cauză.
 - 16 La 29 martie 2016, Fővárosi Ítéltábla (Curtea Regională de Apel din Budapesta-Capitală), sesizată din nou cu un apel formulat de doamna Lintner, a confirmat ordonanța menționată în ceea ce privește clauzele contractului prevăzute de Legile DH1 și DH2, dar a anulat-o în rest și a obligat Fővárosi Törvényszék (Curtea din Budapesta-Capitală) să pronunțe o nouă hotărâre.
 - 17 În această privință, Fővárosi Ítéltábla (Curtea Regională de Apel din Budapesta-Capitală) a considerat că, deși clauzele vizate de Legile DH1 și DH2 nu mai puteau face efectiv obiectul unei hotărâri judecătorești, Fővárosi Törvényszék (Curtea din Budapesta-Capitală) trebuia totuși, având în vedere concluziile doamnei Lintner, să examineze clauzele aceluiași contract referitoare la certificatul notarial, la motivele de reziliere și la anumite cheltuieli în sarcina consumatorului.
 - 18 Fővárosi Törvényszék (Curtea din Budapesta-Capitală), chemată să se pronunțe cu privire la clauzele menționate, arată că este obligată, astfel, să examineze din oficiu clauze contractuale pe care doamna Lintner nu le-a criticat în primă instanță, fără ca aceasta din urmă să fi menționat în motivarea acțiunii sale nici elemente de fapt care ar fi permis să se deducă faptul că solicita de asemenea constatarea caracterului abuziv al prevederilor indicate de Fővárosi Ítéltábla (Curtea Regională de Apel din Budapesta-Capitală).
 - 19 În consecință, instanța de trimitere solicită să se stabilească în ce măsură, pe de o parte, trebuie să procedeze la examinarea caracterului abuziv al fiecărei clauze dintr-un contract în care anumite clauze fac obiectul acțiunii introduse de consumator și, pe de altă parte, în ce măsură este ținută, în cadrul acestei examinări, de concluziile reclamantului. Instanța de trimitere se referă, în această privință, la jurisprudența Curtii, în special la Hotărârea din 4 iunie 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350), din care ar rezulta că aprecierea din oficiu a caracterului abuziv al clauzelor este

motivată de împrejurarea că consumatorul nu își cunoaște drepturile sau că este descurajat să le invoce, din cauza cheltuielilor pe care le-ar implica o acțiune în justiție. Instanța de trimitere precizează că, în dreptul maghiar, procedurile având ca obiect constatarea caracterului abuziv al unor clauze contractuale nu pot fi introduse decât prin intermediul unui avocat.

20 În aceste condiții, Fővárosi Törvényszék (Curtea din Budapesta-Capitală) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) Articolul 6 alineatul (1) din Directiva [93/13] trebuie interpretat, ținând seama și de reglementarea națională care impune o reprezentare în justiție, în sensul că trebuie să se examineze individual fiecare dintre clauzele contractuale din perspectiva posibilității de a fi considerată abuzivă, indiferent dacă o examinare a tuturor prevederilor contractului este într-adevăr necesară pentru a se pronunța asupra pretenției formulate în acțiune?
- 2) În caz contrar, spre deosebire de ceea ce se propune la prima întrebare, articolul 6 alineatul (1) din Directiva [93/13] trebuie interpretat în sensul că, pentru a concluziona în sensul caracterului abuziv al clauzei aflate la baza pretenției, trebuie să se examineze toate celelalte prevederi ale contractului?
- 3) Dacă răspunsul la a doua întrebare este afirmativ, aceasta poate însemna că, pentru a putea stabili caracterul abuziv al clauzei în discuție, este necesară examinarea întregului contract, mai exact caracterul abuziv al fiecăruia dintre elementele contractului nu trebuie examinat în mod autonom, independent de clauza atacată în cadrul acțiunii?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 21 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că o instanță națională sesizată cu o acțiune formulată de un consumator și având ca obiect constatarea caracterului abuziv al anumitor clauze cuprinse într-un contract pe care acesta din urmă l-a încheiat cu un profesionist este obligată să examineze din oficiu și individual toate celelalte clauze contractuale care nu au fost atacate de acest consumator, pentru a verifica dacă ele pot fi considerate abuzive.
- 22 Din decizia de trimitere reiese că acțiunea inițială formulată de doamna Lintner avea ca obiect numai constatarea caracterului abuziv al clauzelor contractuale care conferă UniCredit Bank posibilitatea de a modifica în mod unilateral contractul de împrumut în discuție în litigiul principal. Cu toate acestea, în stadiul actual al procedurii, instanța de trimitere este chemată să se pronunțe cu privire la aspectul dacă este ținută, în temeiul Directivei 93/13, să extindă din oficiu, astfel cum o obligă decizia Fővárosi Ítéltábla (Curtea Regională de Apel din Budapesta-Capitală), pronunțată în apel, litigiul pendinte în fața sa la aprecierea caracterului eventual abuziv al clauzelor acestui contract referitoare la certificatul notarial, la motivele de reziliere a acestuia și la anumite cheltuieli impuse doamnei Lintner, deși aceste din urmă clauze nu au fost contestate de reclamanta din litigiul principal în acțiunea sa inițială.
- 23 În această privință, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, sistemul de protecție pus în aplicare prin Directiva 93/13 are la bază ideea că un consumator se găsește într-o poziție de inferioritate în raport cu un profesionist în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare, situație care îl determină să adere la condițiile redactate în prealabil de către profesionist, fără a putea influența conținutul acestora (se vedea în special Hotărârea din 4 iunie 2009, Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, punctul 22, și Hotărârea din 17 mai 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, punctul 26).

- 24 Curtea a statuat de asemenea că, având în vedere o astfel de situație de inferioritate, articolul 6 alineatul (1) din directiva menționată prevede că o clauză abuzivă nu creează obligații pentru consumatori. Astfel cum rezultă din jurisprudență, este vorba despre o dispoziție imperativă care urmărește să substituie echilibrul formal pe care îl instituie contractul între drepturile și obligațiile cocontractanților printr-un echilibru real, de natură să restabilească egalitatea dintre aceștia din urmă (Hotărârea din 17 mai 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, punctul 27 și jurisprudența citată).
- 25 Pentru a asigura protecția urmărită de directiva menționată, Curtea a subliniat că situația de inegalitate care există între consumator și profesionist nu poate fi compensată decât printr-o intervenție pozitivă, exterioară părților la contract (Hotărârea din 9 noiembrie 2010, VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, EU:C:2010:659, punctul 48, și Hotărârea din 17 mai 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, punctul 28, precum și jurisprudența citată).
- 26 Astfel, în primul rând și potrivit unei jurisprudențe constante, instanța națională este obligată să aprecieze din oficiu, din moment ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop, caracterul abuziv al unei clauze contractuale care intră în domeniul de aplicare al Directivei 93/13 și, procedând astfel, să suplinească dezechilibrul care există între consumator și profesionist (Hotărârea din 17 mai 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, punctul 29, și Hotărârea din 20 septembrie 2018, OTP Bank și OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750 punctul 87, precum și jurisprudența citată).
- 27 Prin urmare, examinarea din oficiu obligatorie pe care instanța națională sesizată trebuie să o efectueze în temeiul Directivei 93/13 este limitată, într-o primă etapă, la clauzele contractuale al căror caracter abuziv poate fi stabilit pe baza elementelor de drept și de fapt cuprinse în dosarul aflat la dispoziția instanței naționale menționate. Astfel, dacă aceasta din urmă nu dispune de totalitatea respectivelor elemente, nu va fi în măsură să procedeze la această examinare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 septembrie 2018, Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, punctele 46 și 47).
- 28 O astfel de examinare trebuie, într-o a doua etapă, să respecte limitele obiectului litigiului, înțeles ca fiind rezultatul pe care o parte îl urmărește prin pretențiile sale, interpretate în lumina concluziilor și a motivelor prezentate în acest scop.
- 29 Mai întâi, deși protecția consumatorului urmărită prin Directiva 93/13 necesită o intervenție pozitivă din partea instanței naționale sesizate, este totuși necesar, pentru ca această protecție să poată fi acordată, să fi fost inițiată o procedură jurisdicțională de una dintre părțile contractuale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 octombrie 2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, punctul 63).
- 30 În continuare, efectivitatea protecției pe care se consideră că instanța națională în cauză o acordă consumatorului în temeiul directivei menționate printr-o intervenție din oficiu nu poate merge până acolo încât să ignore sau să depășească limitele obiectului litigiului, astfel cum a fost acesta definit de părți prin pretențiile lor, interpretate în lumina motivelor pe care le-au invocat, astfel că instanța națională menționată nu este obligată să extindă acest litigiu dincolo de concluziile și de motivele prezentate în fața acestei instanțe, analizând, în scopul verificării caracterului lor eventual abuziv, în mod individual, toate celelalte clauze ale unui contract dintre care doar unele dintre acestea fac obiectul acțiunii introduse în fața sa.
- 31 Această apreciere se justifică în special prin împrejurarea că principiul disponibilității, potrivit căruia părțile definesc obiectul litigiului, precum și principiul *ne ultra petita*, potrivit căruia instanța nu trebuie să se pronunțe dincolo de pretențiile părților, la care a făcut de asemenea referire guvernul maghiar în ședință, ar risca să fie încălcate dacă instanțele naționale ar fi obligate, în temeiul Directivei

93/13, să nu țină cont de limitele obiectului litigiului stabilite prin concluziile și prin motivele părților sau să le depășească, astfel cum a arătat în esență și domnul avocat general la punctele 43 și 51 din concluziile sale.

- 32 Prin urmare, în limitele obiectului litigiului cu care este sesizată, instanța națională este chemată să examineze din oficiu o clauză contractuală în temeiul protecției care trebuie acordată consumatorului în baza Directivei 93/13, pentru a evita ca pretențiile acestuia din urmă să fie respinse printr-o hotărâre care a dobândit, dacă este cazul, autoritate de lucru judecat, deși acestea ar fi putut să fie admise dacă respectivul consumator nu ar fi omis, din neștiință, să invoce caracterul abuziv al acestei clauze.
- 33 Trebuie precizat de asemenea că, pentru ca consumatorul să poată beneficia pe deplin de protecția pe care i-o acordă Directiva 93/13 și pentru a nu se aduce atingere efectului util al acestei protecții, instanța națională nu trebuie să interpreteze în mod formal pretențiile cu care este sesizată, ci trebuie, dimpotrivă, să înțeleagă conținutul lor în lumina motivelor invocate în susținerea acestora.
- 34 Din considerațiile prezentate la punctele 27-33 din prezenta hotărâre rezultă că numai clauzele contractuale care, deși nu sunt vizate de acțiunea consumatorului, sunt legate de obiectul litigiului, astfel cum este acesta definit de părți în raport cu concluziile și cu motivele lor, intră sub incidența obligației de examinare din oficiu care revine instanței naționale sesizate și trebuie să fie examinate, în scopul verificării caracterului lor eventual abuziv, din moment ce această instanță dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest sens.
- 35 În al doilea rând, în ceea ce privește punerea în aplicare a obligației menționate de examinare din oficiu, deși aceasta din urmă se limitează la clauzele prevăzute la punctul precedent, nu se poate totuși deduce din aceasta că instanța națională sesizată ar trebui, în scopul respectivei examinări, să țină cont în orice împrejurare exclusiv de elementele de drept și de fapt invocate de părți, pentru a limita examinarea menționată la clauzele al căror caracter abuziv poate fi apreciat în mod definitiv numai pe baza acestor elemente.
- 36 Astfel, Curtea a statuat de mai multe ori că instanța națională trebuie să dispună din oficiu măsuri de cercetare judecătorească pentru a stabili dacă o clauză ce figurează în contractul care face obiectul unui litigiu cu care este sesizată și care a fost încheiat între un profesionist și un consumator intră în domeniul de aplicare al Directivei 93/13 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 noiembrie 2010, VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, EU:C:2010:659, punctul 56, și Hotărârea din 7 noiembrie 2019, Profi Credit Polska, C-419/18 și C-483/18, EU:C:2019:930, punctul 66).
- 37 În același sens, și astfel cum a arătat de asemenea în esență domnul avocat general la punctele 61-64 din concluziile sale, deși elementele de drept și de fapt cuprinse în dosarul prezentat instanței naționale dau naștere unor îndoieli serioase cu privire la caracterul abuziv al anumitor clauze care nu au fost luate în considerare de consumator, dar care prezintă o legătură cu obiectul litigiului, fără însă a fi posibil să se efectueze aprecieri definitive cu privire la acest aspect, revine instanței naționale sarcina de a dispune, dacă este necesar, din oficiu, măsuri de cercetare judecătorească pentru a completa acest dosar, solicitând părților, cu respectarea principiului contradictorialității, să îi furnizeze clarificările și documentele necesare în acest scop.
- 38 Rezultă că instanța națională este ținută să adopte din oficiu măsuri de cercetare judecătorească precum cele vizate la punctul anterior din prezenta hotărâre, în măsura în care elementele de drept și de fapt cuprinse deja în dosarul menționat ridică îndoieli serioase cu privire la caracterul abuziv al anumitor clauze care, deși nu au fost atacate de consumator, sunt legate de obiectul litigiului și, în consecință, punerea în aplicare a examinării din oficiu care revine acestei instanțe impune să fie luate astfel de măsuri de cercetare judecătorească.

- 39 În speță, din considerațiile cuprinse la punctul 22 din prezenta hotărâre pare să rezulte că instanța de trimitere pleacă de la premisa potrivit căreia clauzele care nu au fost atacate de doamna Lintner nu sunt legate de obiectul litigiului principal, în măsura în care tratamentul care trebuie acordat pretențiilor acesteia din urmă, care vizează în mod specific clauzele ce permit UniCredit Bank să modifice în mod unilateral contractul, nu depinde nicidecum de o decizie referitoare la aceste clauze. Or, în acest caz, obligația de examinare din oficiu ce rezultă din Directiva 93/13 nu se extinde la clauzele menționate, sub rezerva verificărilor pe care instanța de trimitere va trebui, dacă este cazul, să le efectueze în ceea ce privește obiectul precis al litigiului respectiv, având în vedere concluziile și motivele invocate de doamna Lintner. Această constatare nu aduce însă atingere posibilității de care doamna Lintner ar putea, dacă este cazul, să se prevaleze în temeiul dreptului național aplicabil, de a introduce o nouă acțiune privind clauzele contractului care nu au făcut obiectul acțiunii sale inițiale sau de a extinde obiectul litigiului cu care este sesizată instanța de trimitere, la solicitarea instanței menționate sau din proprie inițiativă.
- 40 Pe de altă parte, faptul că doamna Lintner este reprezentată de un avocat nu are incidență asupra analizei care precedă, problema de natură generală a întinderii examinării din oficiu care revine instanței naționale sesizate trebuind să fie soluționată făcând abstracție de împrejurările concrete ale fiecărei proceduri (a se vedea prin analogie Hotărârea din 4 octombrie 2007, Rampion și Godard, C-429/05, EU:C:2007:575, punctele 62 și 65).
- 41 În sfârșit, trebuie amintit, *primo*, că, în temeiul articolului 8 din Directiva 93/13, „[s]tatele membre pot adopta sau menține cele mai stricte dispoziții compatibile cu tratatul în domeniul reglementat de prezenta directivă, pentru a asigura consumatorului un nivel maxim de protecție”. În consecință, statele membre sunt libere să prevadă, în dreptul lor intern, o examinare din oficiu mai extinsă decât cea pe care instanțele lor trebuie să o efectueze în temeiul acestei directive, în conformitate cu considerațiile prezentate la punctele 28-38 din prezenta hotărâre.
- 42 *Secundo*, în ipoteza în care, după ce a stabilit, pe baza elementelor de fapt și de drept de care dispune sau care au fost comunicate în temeiul măsurilor de cercetare judecătorească pe care le-a luat din oficiu, că o clauză intră în domeniul de aplicare al directivei menționate, instanța națională constată, în urma unei aprecieri pe care a efectuat-o din oficiu, că această clauză prezintă un caracter abuziv, ea este, în principiu, obligată să informeze părțile în litigiu cu privire la acest aspect și să le invite să îl dezbată în mod contradictoriu, potrivit modalităților prevăzute de normele naționale de procedură în această privință (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 februarie 2013, Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, punctele 31 și 32, precum și Hotărârea din 7 noiembrie 2019, Profi Credit Polska, C-419/18 și C-483/18, EU:C:2019:930, punctul 70).
- 43 *Tertio*, instanța națională nu are, în temeiul Directivei 93/13, obligația să înlăture aplicarea unor astfel de clauze contractuale în cazul în care consumatorul, după ce a fost informat de instanța menționată, înțelege să nu invoce caracterul abuziv și neobligatoriu al acestora (Hotărârea din 4 iunie 2009, Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, punctul 33).
- 44 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la prima întrebare că articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că o instanță națională sesizată cu o acțiune introdusă de un consumator, prin care se solicită constatarea caracterului abuziv al anumitor clauze cuprinse într-un contract pe care acesta din urmă l-a încheiat cu un profesionist, nu are obligația de a examina din oficiu și în mod individual toate celelalte clauze contractuale, care nu au fost atacate de acest consumator, pentru a verifica dacă ele pot fi considerate abuzive, ci trebuie să le examineze numai pe acelea care sunt legate de obiectul litigiului, astfel cum acesta din urmă a fost delimitat de către părți, din moment ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop, completate, dacă este cazul, cu măsuri de cercetare judecătorească.

Cu privire la a doua și la a treia întrebare

- 45 Prin intermediul celei de a doua și al celei de a treia întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 4 alineatul (1) și articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că, deși, pentru a aprecia caracterul abuziv al clauzei contractuale pe care se întemeiază pretențiile unui consumator, trebuie să se ia în considerare toate celelalte clauze ale contractului pe care acesta l-a încheiat cu un profesionist, o astfel de luare în considerare implică, în sine, o obligație a instanței naționale sesizate de a examina din oficiu caracterul eventual abuziv al tuturor acestor clauze.
- 46 În această privință, Curtea a amintit că, în conformitate cu articolul 4 alineatul (1) din Directiva 93/13, pentru a efectua o apreciere cu privire la caracterul eventual abuziv al clauzei contractuale pe care se întemeiază cererea cu care este sesizată, instanța națională trebuie să țină seama de toate celelalte clauze ale contractului respectiv (Hotărârea din 21 februarie 2013, Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, punctul 41).
- 47 Această obligație de a ține seama de toate celelalte clauze ale contractului încheiat între un profesionist și un consumator se explică prin faptul că examinarea clauzei atacate trebuie să țină seama de toate elementele care pot fi pertinente pentru a înțelege această clauză în contextul său, în măsura în care, în funcție de conținutul acestui contract, poate fi necesar, în vederea aprecierii caracterului abuziv al clauzei menționate, să se evalueze efectul cumulativ al tuturor clauzelor contractului respectiv (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 aprilie 2016, Radlinger și Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punctul 95).
- 48 Cu toate acestea, astfel cum rezultă din considerațiile prezentate în cadrul analizei primei întrebări și după cum a arătat de asemenea domnul avocat general la punctul 75 din concluziile sale, nu rezultă totuși că instanța națională este obligată să examineze din oficiu celelalte clauze contractuale în mod autonom din perspectiva caracterului lor eventual abuziv, ca parte a aprecierii pe care o face în temeiul articolului 6 alineatul (1) din Directiva 93/13.
- 49 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la a doua și la a treia întrebare că articolul 4 alineatul (1) și articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că, deși este adevărat că, pentru a aprecia caracterul abuziv al clauzei contractuale pe care se întemeiază pretențiile unui consumator, trebuie să se ia în considerare toate celelalte clauze ale contractului încheiat între un profesionist și respectivul consumator, această luare în considerare nu implică, în sine, o obligație a instanței naționale sesizate de a examina din oficiu caracterul eventual abuziv al tuturor acestor clauze.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 50 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

- 1) Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretat în sensul că o instanță națională sesizată cu o acțiune introdusă de un consumator, prin care se solicită constatarea caracterului abuziv al anumitor clauze cuprinse într-un contract pe care acest consumator l-a încheiat cu un profesionist, nu are obligația de a examina din oficiu și în mod individual toate celelalte clauze contractuale, care nu au fost atacate de consumatorul**

menționat, pentru a verifica dacă ele pot fi considerate abuzive, ci trebuie să le examineze numai pe acelea care sunt legate de obiectul litigiului, astfel cum acesta din urmă a fost delimitat de părți, din moment ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop, completate, dacă este cazul, cu măsuri de cercetare judecătorească.

- 2) Articolul 4 alineatul (1) și articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că, deși este adevărat că, pentru a aprecia caracterul abuziv al clauzei contractuale pe care se întemeiază pretențiile unui consumator, trebuie să se ia în considerare toate celelalte clauze ale contractului încheiat între un profesionist și respectivul consumator, această luare în considerare nu implică, în sine, o obligație a instanței naționale sesizate de a examina din oficiu caracterul eventual abuziv al tuturor acestor clauze.

Semnături